

О. В. Прієшкіна

д.ю.н., проф., заслужений юрист України

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ В УКРАЇНІ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА МУНІЦИПАЛЬНОЇ РЕФОРМИ

Побудова демократичної, правової, соціальної держави об'єктивно вимагає оптимальних соціально-політичних модернізацій сучасного українського суспільства та вдосконалення механізму державної влади.

Наразі для України найбільш ефективне реформування системи державно-владних відносин є шлях децентралізації.

Децентралізація (від латинського “de” – «заперечення», “centralize” – «середній, центральний») означає знищення, скасування або ослаблення централізації і розширення прав низових органів управління [1, с. 85].

Поняття «децентралізація державної влади» означає передачу або делегування державно-владних повноважень від центрального органу до місцевих органів влади. Саме тому проблема децентралізації є однією з найбільш важливих та найбільш складних, які породжують багато запитань та дискусій [1, с. 87].

Сам процес децентралізації публічної влади було задекларовано на законодавчому рівні на початку 90-х років XX століття з прийняттям 7 грудня 1990 року першого Закону «Про місцеве самоврядування в Україні». У 2010–2013 роках відбулася централізація публічної влади, яка призвела до Революції Гідності, після якої розпочався перехід від декларації до реального впровадження децентралізації, а сам принцип децентралізації закріплено в Європейській

хартії місцевого самоврядування, Проекті Європейської хартії регіональної демократії тощо.

Слід відзначити, що сучасний етап децентралізації в Україні розпочато в 2015 році, що знайшло своє відображення у внесенні змін до Бюджетного та Податкового кодексів України.

Необхідність та важливість децентралізації як складової нової політики України визначені в основних документах – Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» [3], Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року [4], Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [5].

Важливе значення для проведення реформи децентралізації має власне муніципальна реформа, яка передбачає удосконалення системи управління органів місцевого самоврядування, при цьому дотримуючись волі та інтересів народу, держави, територіальних громад.

Саме завдяки децентралізації апарат сучасної держави звільняється від адміністративно-бюрократичного тиску за рахунок передання багатьох бюрократичних, фінансових та владно-виконавчих функцій на місця; стає більш ефективним управління, що є однією з ознак децентралізації.

Вважаємо, що тісний взаємозв'язок децентралізації з утворенням нових центрів, якими стають міста, що є особливо важливим в силу динамічного розвитку процесів урбанізації, оскільки всі проекти децентралізації передбачають роздержавлення місцевої влади, так як вони переходять до органів місцевого самоврядування.

Важливо відзначити, що реформа децентралізації передбачає збільшення кількості загальнодержавних податків та зборів, а також ту їх частину, яка залишається безпосередньо на місцях. Так, податок на доходи фізичних осіб сплачують всі громадяни, які отримують дохід у вигляді заробітної плати, гонорарів, інших виплат та винагород, а також громадяни, які отримують пенсію, що перевищує три мінімальні зарплати та деякі види пасивних доходів.

Варто відзначити, що важливе значення для проведення реформи децентралізації має нова редакція Плану заходів щодо реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, затвердженої

розпорядженням Кабінету Міністрів України від 22 вересня 2016 року № 688-р, згідно якого повинно бути забезпечено:

розроблення навчальних програм для посадових осіб місцевого самоврядування, депутатів місцевих рад, державних службовців;

надання консультативно-методологічної допомоги органам місцевого самоврядування з питань організації діяльності центрів надання адміністративних послуг;

заслуховування звітів відповідних центральних органів виконавчої влади щодо стану виконаних завдань, передбачених цим планом заходів [6].

Вважаємо за доцільне відзначити проблеми, які стримують реформу децентралізації. Це, перш за все:

недостатність фінансування територіальних громад (насамперед, об'єднаних територіальних громад);

обмежені права громадян щодо проведення реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади;

не завершено роботу з кадрового забезпечення обласних державних адміністрацій за напрямками проведення муніципальної реформи;

недостатня інтенсивність комунікаційної підтримки реформ.

Резюмуючи, можна дійти висновку, що процес децентралізації на сучасному етапі є незавершеним. Одним із головних завдань є подальше роздержавлення органів місцевого самоврядування та децентралізація системи державної виконавчої влади. Децентралізація виступає однією із форм демократії, активізує населення, кожного члена територіальної громади на вирішення власних проблем та інтересів, звужує сфери впливу держави на суспільство, замінюючи цей вплив механізмами, що приведуть до якісних і позитивних змін в суспільстві та державі.

Крім того, реалізація реформи децентралізації залежить від активної та цілеспрямованої участі в політичному процесі кожного громадянина України, кожного члена територіальної громади. Проте виникають сумніви щодо практичної реалізації муніципальної реформи, децентралізації влади в Україні в умовах сьогодення через поспішну розробку законопроектів і через «неготовність» територіальних громад (насамперед, об'єднаних територіальних громад), що отримують широкий спектр повноважень.

Список використаної літератури

1. Прієшкіна О. В. Децентралізація державної влади та розширення прав місцевого самоврядування. *Право України*. 2006. № 11. С. 85–87.
2. Про стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» : Указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> (дата звернення: 10.11.2023).
3. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 № 385. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.11.2023).
4. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 № 333-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text> (дата звернення: 10.11.2023).
5. Деякі питання реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 22.09.2016 № 688-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2016-%D1%80#Text> (дата звернення: 10.11.2023).